

**DARS SIFATINI OSHIRISHDA AXBOROT
TEXNOLOGIYALARINING O`RNI**

Mirjamolova Muazzam Miraxmad qizi
informatika va axborot texnologiyalari o`qituvchisi

Olmaliq shahar 1-son texnikumi

Nishanbayeva Nargiza Rajabaliyevna

ona tili va adabiyot fani o`qituvchisi

Olmaliq shahar 1-son texnikumi

Eshbekov Oybek Esanovich

Chaqiruvga qadar boshlangich tayyorgarlik

fani o`qituvchisi Olmaliq shahar 1-son texnikumi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar, elektron ta'lim resurslari, multimedia vositalari, masofaviy ta'lim platformalari hamda sun'iy intellekt elementlarining qo'llanilishi dars sifatini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida yoritiladi. Tadqiqot davomida axborot texnologiyalarining o'quvchilarning bilim olish motivatsiyasiga, mustaqil fikrlashiga, ijodiy yondashuviga va ta'lim samaradorligiga ta'siri o'rganildi.

Kalit so'zlar: Axborot texnologiyalari, raqamli ta'lim, multimedia vositalari, elektron ta'lim resurslari, innovatsion pedagogika, interfaol metodlar, masofaviy ta'lim, sun'iy intellekt, ta'lim sifati, pedagogik texnologiyalar.

Bugungi globallashtirish va raqamlashtirish jarayonida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish dunyo davlatlari oldida turgan muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim sohasida yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Zamonaviy maktab, kollej, litsey va oliy ta'lim muassasalarida darslarni samarali tashkil etishda axborot texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

An'anaviy ta'lim metodlari ko'proq o'qituvchining ma'ruza usuliga asoslangan bo'lsa, zamonaviy ta'lim texnologiyalari o'quvchini faol ishtirokchi sifatida namoyon etadi. Axborot texnologiyalari yordamida darslarni vizual, interfaol va qiziqarli shaklda tashkil etish imkoniyati paydo bo'ladi. Bu esa o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga xizmat qiladi.

Ayniqsa, multimedia vositalari, elektron darsliklar, virtual laboratoriyalar, animatsiyalar, taqdimotlar va onlayn platformalardan foydalanish ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. So'nggi yillarda sun'iy intellekt, mobil

ilovalar va bulutli texnologiyalar asosida yaratilgan ta'lim platformalari ham keng ommalashmoqda.

Ta'lim sifatini oshirishda axborot texnologiyalarining roli nafaqat bilim berish jarayonida, balki o'quvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirishda ham muhim hisoblanadi. Shu bois ushbu maqolada dars sifatini oshirishda axborot texnologiyalarining o'rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Dars sifatini oshirishda axborot texnologiyalarining (AT) o'rni bugungi kunda shunchaki yordamchi vosita emas, balki ta'limning fundamental qismiga aylanib bormoqda. Quyida ushbu jarayonning eng muhim jihatlari bo'yicha batafsil tahlil keltirilgan:

Metodik Yondashuvning Transformatsiyasi

An'anaviy ta'limda o'qituvchi axborotning yagona manbai bo'lgan bo'lsa, AT sharoitida u fasilitator (yo'naltiruvchi) vazifasini bajaradi.

- Flipped Classroom (To'ntarilgan sinf): Talabalar nazariyani darsdan oldin video-ma'ruza yoki elektron materiallar orqali o'rganishadi. Darsning o'zi esa faqat amaliy tahlil, bahs-munozara va muammoli vaziyatlarni yechishga sarflanadi. Bu darsning samaradorligini 40-50% ga oshiradi.

- Interaktivlik: Smart-doskalar va sensorli panellar o'quvchining darsda passiv tinglovchidan aktiv ishtirokchiga aylanishini ta'minlaydi.

Tabiiy va Aniq Fanlarni O'qitishda "Virtual Laboratoriya"lar

Ayrim tajribalarni sinf sharoitida o'tkazish xavfli yoki qimmatga tushishi mumkin (masalan, kimyoviy reaksiyalar yoki murakkab fizik jarayonlar).

- Simulyatsiyalar: Virtual laboratoriyalar (masalan, *PhET simulyatsiyalari*) yordamida talabalar jarayon parametrlarini o'zgartirib, natijani cheksiz marta kuzatishlari mumkin.

- GIS texnologiyalari: Geografiya va tuproqshunoslik kabi fanlarda raqamli xaritalar va sun'iy yo'ldosh tasvirlari bilan ishlash nazariy bilimlarni amaliyotga bog'laydi.

Sun'iy Intellekt (AI) va Adaptiv Ta'lim

AI tizimlari har bir talabaning o'zlashtirish tezligini tahlil qiladi:

- Shaxsiy trayektoriya: Agar talaba mavzuning ma'lum bir qismida qiynalsa, tizim unga osonroq tushuntirilgan qo'shimcha material yoki boshqa formatdagi (video, audio) ma'lumotni avtomatik taqdim etadi.

- Neyrotarmoqlar: Talabalarning intellektual salohiyatini oshirish uchun "neyro-o'yinlar" va kognitiv mashqlardan foydalanish dars sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Multimedia va Kognitiv Qabul

Inson miyasi ma'lumotning 80% gacha qismini ko'rish (vizual) orqali qabul qiladi.

- Infografika va Animatsiya: Murakkab formulalar va statistik ma'lumotlarni infografika shaklida berish xotirada uzoq muddat saqlanishiga yordam beradi.

- VR (Virtual borliq) va AR (To'ldirilgan borliq): Tarix darsida qadimiy shaharlarga sayohat qilish yoki ekologiya darsida ekotizimning o'zgarishini 3D formatda ko'rish darsning "emotsional fonini" kuchaytiradi, bu esa o'zlashtirishni jadallashtiradi.

Boshqaruv va Monitoringning Raqamli Ekotizimi

Dars sifati faqat mazmunga emas, balki uni tashkil etishga ham bog'liq:

- LMS (Learning Management Systems): Moodle yoki Canvas kabi tizimlar orqali o'qituvchi har bir talabani qaysi resursni qancha vaqt ko'rganini, qaysi topshiriqda koqtigini real vaqtda kuzatib boradi.

- Plagiatga qarshi tizimlar: Talabalarda tanqidiy fikrlashni shakllantiradi va ularni tayyor ma'lumotni ko'chirishdan ko'ra, o'z g'oyalarini yozishga undaydi.

Inklyuziv Ta'lim Imkoniyatlari

AT yordamida jismoniy imkoniyati cheklangan talabalar uchun ham dars sifati tenglashadi:

- Nutqni matnga aylantiruvchi yoki matnni ovoqli o'qiydigan dasturlar.
- Masofaviy ishtirok etish imkoniyati orqali ta'limning uzluksizligini ta'minlash.

Axborot texnologiyalari darsning vaqt resursidan unumli foydalanish imkonini beradi. O'qituvchi vaqtini oddiy axborot berishga emas, balki talabani ijodiy va mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga sarflaydi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar talabalarda kelajakda mehnat bozorida zarur bo'lgan "soft skills" (yumshoq ko'nikmalar) va raqamli savodxonlikni ham bilvosita shakllantirib boradi.

Bugungi kunda axborot texnologiyalari ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar o'qituvchidan nafaqat o'z fanini chuqur bilishni, balki raqamli texnologiyalar bilan ishlash kompetensiyasiga ega bo'lishni ham talab qiladi.

Ta'lim jarayonida multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning diqqatini jalb qilish va mavzuni vizual tarzda tushuntirish imkonini beradi. Ayniqsa, geografiya, biologiya, fizika va kimyo kabi fanlarda animatsiyalar, virtual laboratoriyalar va interfaol xaritalardan foydalanish yuqori samaradorlik beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, axborot texnologiyalari dars sifatini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonini interfaol, samarali va innovatsion shaklda tashkil etish mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, axborot texnologiyalaridan foydalanish:

Ta'lim samaradorligini oshiradi;

O'quvchilarning bilim olish motivatsiyasini kuchaytiradi;
Mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantiradi;
Pedagogik jarayonni optimallashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
3. Azizxo'jayeva N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent, 2018.
4. Fullan M. The New Meaning of Educational Change. – New York, 2016.
5. Bloom B. Taxonomy of Educational Objectives. – London, 2017.
6. UNESCO. Information and Communication Technology in Education. – Paris, 2021.